

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Controversia II. Ex Decreto Innocentii XI. damnantis benignissimam Sententiam quorundam Probabilistarum de praxi tenius probabilitatis, validum item argumentum depromitur contra benigna[m] ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

CONTROVERSIA SECUNDA:

Ex Decreto Innocentii XI. damnantis benignissimam sententiam quorundam Probabilistarum de praxi tenuis probabilitatis, validum item argumentum depromitur contra benignam Recentiorum sententiam.

1. **S**ententia illa his verbis concepta, *Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeat, consili aliud agimus, semper prudenter agimus*, est articulus tertius ab Innocentio XI. damnatus in Decreto suprà producto. Ex quo benignam quoque Probabilistarum sententiam, tacite quidem, sed satis efficaciter, reprobata esse contendimus, & ostendendum modò suscipimus. De primo verò, & secundo articulo eodem Decreto damnatis, qui materiam concernunt specialem, post controversiam istam latius tractabimus?

ARTICULUS I.

Quo sensu opinio illa absolute damnata sit juxta modernos Probabilistas.

§. I.

Expositio Decreti Pontificii apud Recentiores communis.

R. P. Generalis-dissertat. 3. c. 2. §. 3. n. 24.

2. **T**actam nō esse per damnationem hanc benignam Recentiorum sententiam, supponit, & affirmat adm. R. P. N. Generalis Præpositus Societatis in suo egregio, ac celebri Opere de recto usu opinionum probabilium. Et nos etiam fatemur, ipsam Decreto isto signatè quidem non esse damnatam; quia licet generaliter affirmer licitum usum cujuslibet practicè, etiam minoris, probabilitatis, non designato certo aliquo gradu, infra quem sit illicita praxis ipsius; hanc tamen assertionem Recentiores utcumque excipiunt, atque discernunt ab eo expresso articulo directè, ac signatè damnato. Caterum ægrè nimis, ut meritò potuerit insignis ille vir P. Ægidius Estrix in illo suo politissimo Scripto oblato Innocentio XII. (de quo suprà meminimus) affirmare, benignam Recentiorum sententiam vix evasisse fulmen Innocentii XI.

Sup. li. 1. controv. 8. 2. §. 2.

incertum, quanto tempore permanens esset intacta. Credimus ergo, ipsam fulmine Pontificio fuisse saltem haud leviter afflatam, si non, directè tactam, & ictam.

3. Hanc in animum nostrum, persuasionem, vel Recentiores ipsi induxissent, si cætera argumenta deessent. Vix enim illud Innocentii Decretum per Ecclesiam vulgatum est, cum anxius quidam timor, & non mediocris sollicitudo animos eorum invasisit pro benigna sua sententia; cujus sanè timoris haud leve præbebat indicium, quòd statim ceperunt multa cogitare discrimina, quæ, nullo etiam perente, reddebant, ut ostenderent, damnationem illius articuli tertii de tenui probabilitate, non tetigisse sententiam benignam.

4. Erat adhuc, ut memini, in Hispania memorati Decreti notitia recentissima, cum fortè ad manus meas pervenit Scriptum cujusdam Magistri, benignæ probabilitatis propugnatoris studiosissimi, quo argumentum istud tractabat, idque diligenter agebat, ut perturbatos animos sedaret, & res quoad usum probabilitatis in eodem, quo antea erant,

erant, statu permansisse suaderet. Adeo perterritur Probabilistas Pontificii fulminis timor.

5. Plures deinceps libri prodire idem argumentum versantes. Sed præ cæteris omnibus, quos viderim, Recentior quidam valde eruditus id ipsum tractat accuratissimè. Afferit autem, opinionem illam, vel ideo meritò fuisse damnatam, quia in quacunque materia universaliter, atque illimitatè adstruebat licitum usum cujusvis opinionis, quantumvis tenuis probabilitatis, cum debuisset saltem excipere dubia circa materiam Sacramentorum, in quibus non est licitus usus cujuslibet opinionis probabilis: item dubia in judiciis occurrentia, quæ decidi à iudicibus non possunt juxta opinionem minus probabilem: ac demum generaliter distinguere debuisset inter opiniones probabiles practicè, vel speculativè; quia non semper opinio speculativè probabilis sufficiens est inducere, practicam probabilitatem. Immo verò frequenter est prorsus improbabilis practicè, opinio affirmans, aliquid esse licitum dependenter ab opinione speculativè probabili, ut clarè patet ex eisdem exemplis: patet etiam exemplo medicamèti probabiliter utilis, ac sani, & simul æquè, aut magis probabiliter noxii, quo posse medicum licitè uti, est prorsus improbabile practicè. Cujus generis possent alia multa exempla produci, nisi nota forent, & obvia.

6. At verò benigna sententia omnes prædictas adhibet limitationes; neque enim generatim affirmat, licere uti probabili opinione in quacunque materia indifferenter, aut opinione utcunque probabili; sed plures casus determinatè excludit, & assertionem expressè limitat ad opinionem verè, & practicè probabilem.

7. Immo ad hanc unam limitationem cæteræ omnes revocari possunt, uti revocantur de facto, tum ab hoc Recentiore, tum ab aliis com-

muniter, etiam post damnationem hujus articuli de tenui probabilitate. Adhuc enim affirmant, esse generaliter verum in qualibet materia, & absque omni limitatione, licere uti opinione probabili, dummodò verè, ac practicè probabilis sit, id est, quæ probabiliter affirmet moralem honestatem actionis inspectis suis omnibus, etiam particularibus circumstantiis; licet opinio opposita, quæ negat honestatem ejusdemmet actionis, sit non minus, aut etiam magis probabilis. Et hic videtur esse communis sensus, & expositio Decreti Pontificii apud Probabilistas Recentiores.

8. Unde, propterea in casibus exceptis non licet juxta Recentiores uti opinione minus, aut æquè duntaxat probabili, quia illa practicè probabilis non est, sed speculativè, atque remotè tantum, nec fundat aliam practicè probabilem: neque enim practicè probabile est, licere uti opinione probabili de valore aliqujus Sacramenti, omisso opinione tutiore probabiliori, aut æquè probabili: neque item opinio affirmans licere iudici ferre sententiam juxta opinionem minus probabilem, probabilis practicè est: & idem est de medico, & aliis.

Cum igitur opinio illa de tenui probabilitate, nec specialem aliquam adhiberet limitationem, nec generalem istam de practica probabilitate, damnari meritò potuit, ac debuit, tanquam scandalosa, & perniciofa. At verò sententia benigna ob rationem prorsus cōtrariam tam procul abest à damnatione, quàm longè ipsam distare constat ab ea opinione damnata.

§. II.

Ejusdem Pontificii Decreti quorundam Recentiorum expositio specialis.

9. **I**dest discrimen, quo Recentiores benignam suam sententiam

tiam distinguunt ab opinione illa dānata; cui tamen, ipsi discriminis auctores, satis confidere non videantur. Nam, si quæras adhuc ab illis, utrum censeant, licitum esse uti opinione tenuiter probabili, saltem extra materiam Sacramentorum, & alios casus ab eisdem exceptos: vel utrum sit absolutè licitus generaliter in quacunque materia usus cujuslibet opinionis practicæ, sed tenuiter probabilis? Profectò non audent asserere: quin immò generaliter inficiari videntur, licitum esse per se loquendo uti opinione ulla benigna, quæ solum sit tenuiter probabilis.

10. Et quidem prælaudatus Recentior, ideò prædictum usum in quacunque materia improbat, quia nulla opinio tenuis probabilitatis censeretur potest verè, ac certò probabilis, sed dubiè, vel ad summum probabiliter tantum. Etenim vera, ac certa probabilitas ex ipsis terminis tenuis esse non potest, sed fortis debet esse, ac robusta, quippè quæ innititur rationibus non tenuibus, sed fortibus potius, ac gravibus, quæ vires habeant ad resistendum rationibus opinionis contrariæ. Jam verò opinio probabiliter tantum, & non verè, ac certò probabilis, non est sufficiens ad honestè agendum juxta communissimum sensum recentium Probabilistarum, quia fundare non potest ultimum dictamen conscientiae de absoluta honestate operationis moraliter certum, & evidens, sine quo saltem nemo honestè operatur.

11. Itaque juxta hunc Recentiorum opinio tenuis probabilitatis erit illa, quæ innititur rationibus, de quarum fortitudine, aut gravitate communiter certò non constat, sed potius cōtrovertitur apud Auctores. Quare articulus ille de tenui probabilitate propterea meritò damnatus est, quia generaliter approbat ad praxim, non solum opiniones, quæ verè, ac certò probabiles sunt, & quas benigna sententia approbat,

sed etiam omnes dubiè, aut probabiliter tantum probabiles, quarum praxim non approbant Probabilistæ, sed potius communiter damnant.

12. Hunc tamen sensum Recentior alter haud vulgariter doctus acriter impugnat, ac rejicit, quatenus opiniones probabiliter tantum probabiles dicit esse probabiles tenuiter, adeoque earum praxim absolutè damnatam. Censet igitur ipse (singulariter quidem, & nimium laxè, sed, ut opinor ego, admodum consequenter ad principia benigni Probabilismi) opinionem non certò, sed probabiliter tantum probabilem de morali honestate actionis, sufficere ad honestè operandum: nam qui prudenter judicat, opinionem, quam sequitur, esse probabilem, & rectè rationi conformem, honestè procul dubio operatur: ut verò sic judicare possit, sufficit, quòd opinio probabiliter sit probabilis, in ea hypothesi.

13. Neque terretur illo inconvenienti, quòd ultimum dictamen conscientiae de absoluta honestate actionis, non prodeat absolutè certum; tum, quia neque requiritur juxta non paucos Probabilistas; tum, quia id ipse constanter negat; nam, estò immediate non prodeat, ut prodir juxta Reflexistas ex opinione certò probabili, elici tamen potest parvo labore, nempe per novam aliam reflexionem supra reflexam probabilitatem de probabilitate directæ illius opinionis probabilis. Hic igitur Recentior absolutè contendit, nullam esse probabilem opinionem, cujus videlicet probabilitas verè saltem probabilis habetur, quæ dici debeat tenuiter probabilis, adeoque, cujus praxis absolutè damnata sit, saltem certò, & indubitanter.

14. Hinc autem arguit ipse, argumento sibi fortissimo, & quo utitur frequentissimè, ut multas opiniones morales, aut diversos sensus earum eximat absolutè à damnatione Sedis Apostolicæ. Nimirum, quoties certò non constat, sed potius du-

dubitatur de damnatione, aut sensu Decreti damnantis, an comprehendat hanc, vel illam opinionem, aut aliquem sensum earum, non debent opiniones ejusmodi censeri absolute damnatae, sed exemptae potius, ac liberae à qualibet damnationis nota.

15. Ratio est, inquit ipse: nam quaelibet damnatio, utpote odiosa, restringenda est, & in dubio delicti, adeoque damnationis illius, reo potius favendum, quam auctori, ut habet trita regula Juris: ergo nullus in dubio jure damnari potest: ergo nec censeri damnatus. At opiniones illae, de quarum damnatione dubitatur, & earum etiam Auctores, tanquam reos se habent in hac causa: ergo, dum non constiterit de delicto, adeoque nec de certa, atque legitima ipsius damnatione, minimè debent censeri damnati.

16. Ei ergo, qui contendit, aliquam opinionem esse damnatam, incumbit onus probandi damnationem, quam donec certò ostenderit, interim illa opinio absolute manere debet in possessione suae indemnitatis. Cum ergo dubium, ut minimùm, sit, an opiniones verè probabiliter tantùm probabiles, tenuiter probabiles dicendae sint, quarum proinde praxis Decreto illo damnata censetur, dicendum absolute est, neutiquam censeri damnatas, sed immunes potius, ac liberas, à nota qualibet damnationis, & in eodem, quo erant, statu. Ita ille.

17. Quòd si ab hoc Recentiore, inquiras, an censeat esse aliquas opiniones tenuiter tantùm probabiles, quarum praxis universaliter damnata sit in omni materia? Maximè, inquit, nimirum eas omnes, quarum probabilitas vera probabilis saltem non est, sed potius dubia propriè, & strictè. Utique probabilitas moralis opinionis, quae verè non pertingit ad gradum saltem probabilitatis, sed dubia propriè, & incerta est, tenuis, ac penè nulla censeri debet, atque adeò praxis ipsius universaliter, &

in quavis materia jure merito fuit damnata. Ita Recentior iste exponit Pontificium Decretum; quem tamen sæpè audivi aliis quibuscumque Probabilistis non placere, eò quòd nimis videatur severus in hoc, & aliis Decretis exponendis; ut nihil jam mireris, quod eisdem nos displiceamus.

18. Denique casu legi quendam Casuistam, auctorem nescio cuius Theatri moralis, qui vulgari sermone aggressus etiam est expositionem articulorum ab Innocentio XI. damnatorum, & mirabilia docet, & loquitur.

Primum, cum pervenisset ad articulum istum de tenui probabilitate, obstupet, & ingenuè fatetur, nullam se prorsus rationem assequi, ob quam assertio ista damnata sit, indemni persistente (ut supponit) benigna Recentiorum sententia. Addit tamen humiliter, ac piè, oportere subicere iudicium nostrum Decreto Apostolicæ Sedis. Nihil prudentius dictum, si suppositionem probaret.

19. Sed attende constantiam hominis, qui, ingenua illa, & humili confessione præmissa, intrepide assertit, in eo articulo non esse damnatam praxim opinionis tenuiter, sed tenuissimè tantùm probabilis: idque non generaliter, & ubique, sed in aliquo tantùm particulari eventu (quem ipsi piè designare placuit unicum articulum mortis), extrà quem semper licitus sit usus cujuslibet opinionis, etiam tenuissimæ probabilitatis. Hoc ait, & nihil ultra colligi rectè posse ex damnatione præfati articuli, attentis propriis verbis opinionis damnatae.

20. Propositum est mihi nunquam, vel rarò admodum recensere, aut attèdere, Auctorem ullum, etiam alioqui gravem, qui Theologicas controversias idiomate vulgari tractaverit; hac enim saltem penà digni videntur, qui moralem doctrinam de se gravissimam, & captu plerumque difficilem, non sine con-

P p scien-

scientiarum præjudicio, vulgi stultitiæ dijudicandam, immò verò irridendam offerunt, ut libros suos venales faciant, quo plus, & pluribus nocere possint. Hunc attamen Summistam præter morem meum recensui, ut ex doctrina ipsius facilè appareat, qualis hodiè invaluerit opinandi, ac docendi modus, quando sic exponuntur ipsa Pontificia Decreta, per quæ Summi Pontifices nimiam opinandi licentiam in rebus ad consciètiâ pertinentibus, semel, & iterùm severissimè taxant, & tanto cum horrore detestantur, ac prohibent.

ARTICULUS II.

Improbatur doctrina præcedentis articuli.

ENimverò prædictas Pontificii Decreti expositiones legitimas non esse, sed arbitrariè potius confictas, & alienas omninò à sensu, & mète Summorum Pontificum, haud difficile sit ostendere.

§. I.

Refellitur communior illa expositio Probabilistarum.

21. ET in primis, quòd praxis opinionis tenuiter tantùm probabilis non sit prohibita, atque damnata universaliter in quacunque materia, sed in materia tantùm de valore Sacramentorum, in ferenda sententia judiciali, aut aliis specialibus casibus, inverisimile prorsus esse, meritò Recentiores ipsi (quidquid aliàs aliqui innuant) supponere tandem videntur.

22. Sanè, damnatis signatè, & specialiter illis particularibus opinionibus de Judice, de Sacramentis, de infideli, & aliis similibus, jam quælibet opinio universalis, quæ praxim tenuis probabilitatis ad eos omnes casus extenderet, quoad illam

extensionem intelligebatur damnata, nec erat, cur ulteriùs propter illam iterùm damnaretur specialiter.

23. Præterea nec damnari debuisse, eò quòd non exciperet expressè alios casus particulares, ut de bello, de medico, & alios similes, pro quibus opiniones asserentes, licitum esse uti opinione minùs probabili, aut nullæ sunt, aut penitus inverisimiles; aliàs ob eandem rationem damnari quoque debuisset specialiter opinio ipsa benigna Recentiorum, quæ passim apud ipsos invenitur expressa sub terminis universalibus, & nullam exceptionem præferentibus, ut, *quisquis sequitur opinionem, etiam minùs probabilem, & minùs tutam, prudenter, & honestè operatur: nemo de præcepto tenetur amplecti in dubiis opinionem tutiorem, estò sit æquè, aut magis probabilis, & aliis consimilibus nimis frequenter obviis in libris Probabilistarum.*

24. Quòd si dicatur, exceptiones illas supplendas esse aliunde, & necessariò subintelligendas ex communi sensu Doctorum, qui benignam sententiam tenent: tantundem pari jure dicendum erit de illa benignissima opinione: quam tamen specialiter in illo articulo damnatam videmus, nec privilegium ullum quoad hoc uni potius, quàm alteri suffragari ostendetur.

25. Nec rursus dici potest, meritò benignissimam præ benignam opinionem damnatam esse; quia benignissima non distinguit inter opiniones probabiles practicè, vel speculativè, uti distinguit opinio benigna, sed generatim, ac sine discrimine omnem opinionem probabilem, etiam tenuiter, ad praxim approbabat: quod est planè absurdissimum, ac meritò proinde damnatum. Frustrà, inquam, id dicitur: nam, vel jure damnatur opinio illa, eò quòd in ea assertione, per quam ipsa proponebatur, distinctio illa non esset expressa; & sic eodem jure damnari quoque debuit benigna Recentiorum opi-

opinio; quæ passim enuntiatur, atque proponitur absque expressione talis distinctionis. Vel iuste potius damnata est, quia distinctionem illam sic excludebat, ut eam subintelligi non pateretur: & hoc falsum est, ut quod maximè; quia non solum non excludebat, sed potius ipsa assertio damnata, vel sub terminis ipsis, quibus damnata est, præfatam distinctionem, ac determinationem ad opiniones practicè probabiles, saltem implicite continebat, immò verò haud obscure significabat.

26. Equidem probabilitas non exiens à finibus probabilitatis (utique moralis, ac veræ) qua confisi prudenter semper agimus, probabilitas practica est, & versans circa licitum, vel illicitum, ut, vel ex ipsis terminis, satis manifestum apparet; probabilitas namque purè speculativa non est propriè moralis, aut vera probabilitas conscientia, neque illi confidimus ad prudenter agendum. Denique assertiones quamplures benignam opinionem enuntiantes non, apertius præferunt distinctionem prædictam, aut sensus restrictionem ad opiniones practicè probabiles. Debuit ergo sub talibus assertionibus pariter prohiberi, aut damari, benigna Recentiorum opinio, si propterea dicatur opinio benignissima jure damnata.

Pater igitur, istam re verà non dampari, quatenus approbat ad praxim opiniones non practicè probabiles. Unde tandem concluditur, praxim cujuslibet opinionis tenuiter probabilis, etiam practicè, non tantum in aliquibus specialibus casibus, sed in omni potius materia generaliter esse damnatam.

§. II.

Expositio specialis duorum Recentiorum refellitur.

27. Totum hoc prælaudati Recentiores, quidquid vellent

nequidquam tergiversari, fateri tandem absolute videntur. Jam verò, quod Recentior prior agebat, nempe opiniones, quæ non pertingunt ad certam probabilitatem, sed solum sunt probabiles probabiliter, esse opiniones tenuiter probabiles, proindeque damnatas re ipsa Decreto Pontificio censer; secus verò opinionem aliquam verè, ac certò probabilem in via Probabilistarum: id verò primum inconsequenter ad principia moderni Probabilismi: præterea gratis, falsoque dictum esse, haud diffculter convinci potest.

28. Inconsequenter quidem: nam opinionem probabiliter tantum probabilem esse tutam, ac rectam agendi regulam juxta principia Probabilistarum, sequela est, nimis quidem absurda, quam ob absurditatem, ac laxitatem suam ipsi Probabilistæ communiter jam horrent, proptereaque concedere non audent. Unus, aut alter (inquit Terillus) expressè tenet, probabilitatem solum probabilem de honestate partis minus tutæ sufficere, ut illa licite in praxim deducatur: sed hanc eorum sententiam, utpotè nimis laxam, nullatenus approbare possum. Reliqui omnes, qui absolute tenent, probabilitatem excusare sectantem partem minus tutam, aut supponunt, aut expressè tradunt, probabilitatem de honestate operis debere esse certam, ut operantem excuset. Hæc Terillus, cui cæteri communiter Recentiores tacite, aut expressè consentiunt.

29. Veruntamen sequelam esse evidentem, & indeclinabiliter sustinendam, penitus apud me convincit discursus posterioris Recentioris. Nam in principiis Probabilismi difficilius esse non potest elicere dictamen conscientia absolute certum, & evidens per artificium Reflexistarum de rectitudine regulæ operandi solum probabiliter recte, quam elicere simile dictamen de absoluta honestate actionis probabiliter tantum honestæ (si hoc fortè requiritur ad

Terill. q. 21. de conscientia. 1.

honestè operandum; quod omnimodis negant haud pauci ex insignioribus Probabilistis cum PP. Vazquez, & Sanchez): qui verò certus est de rectitudine regulæ, quam sequitur, certus pariter est de suæ operationis absoluta honestate.

30. Et quidem P. Fabri, & alii Recentiores, qui temperantiùs sentent, modestiùsque loquuntur, de sua benigna sententia (quam solum dicunt esse probabilem), æquè facile eliciunt per novam reflexionem superadditam supra dictamen solum, probabile ex illa immediatè deductum, ultimum cōscientiæ dictamen de absoluta honestate actionis absolutè certum, & evidens juxta principia Probabilismi.

Terill. q.
23. de con-
scia n. 153.

31. Immo & Terillus ipse, qui de eadem sententia adeò gloriōse loquitur, & certissimam illam passim appellat, id ipsum profiteretur, & ostendit ex hypothesi sibi impossibili, quod non nisi probabilis illa esset. Ergo pariter poterit eodem artificio simile artificium deduci ex opinione aliqua particulari probabilis solum probabiliter, cum eadem utrobique sit ratio. Ergo, si consequenter ad principia Probabilismi Recentior ille loqui voluerit, fatendum sibi est, opinionem quamcunque nō nisi probabiliter probabilem, esse tutam, ac rectam agendi regulam. At praxis opinionis ejusmodi damnata est, ut ipse rectè contendit. Ergo Probabilismus Recentiorum non rectam, sed obliquam, ac damnabilem, invehit in Ecclesiam agendi regulam, adeoque ab omnibus repellendus est.

32. Falsò propterea, & gratis dicit item Recentior, nullam in via Probabilistarum certò probabilem opinionem esse posse tenuiter probabilem, adeoque nullam esse absolutè damnatam. Utique probabilitas cōscientiæ sufficiens ad honestè operandum juxta principia benignæ sententiæ, non habet in sua ratione terminum aliquem ita definitum, ut in indivisibili consistat, sed admittit

magis, & minùs; neque enim omnes opinioniones probabiles, quarum praxim, & usum illa sententia approbat, æqualiter probabiles sunt, sed aliæ aliis probabiliores: de quo nullus opinor ambigat. Certè id Recentiores loquuntur universi, passimque supponunt, ac docent.

33. Præterea evidens est ex essentiali, ac proprio conceptu benignæ probabilitatis, quæ non consistit in reali ipsa moralis opinionis veritate, sed in ipsius apparentia, duntaxat, præscindente ex sua ratione ab ipsa veritate, atque falsitate realis; immò, & quæ magis sit ad falsitatem determinata, dummodò non consurgat ex rationibus contemnendis, & quæ parvi, aut nullius momenti habeantur. Evidens autem est, ejusmodi apparentiam veritatis indivisibile quid non esse, sed admittere minùs, & magis.

34. Hinc patet manifestè, benignam probabilitatem, etiam certam (si certa esse dicatur necessaria ad agendum prudenter, & honestè, de quo non obiter infra dicemus) esse posse magnam, aut parvam, proindeque, vel tenuem, vel non tenuem; etenim probabilitas tenuis ex propria nominis significatione quid aliud est, quam quædam probabilitas levis, parva, aut exigua in esse probabilitatis? Patet, inquam; nam gradus inferiores probabilitatis ejusmodi comparati ad altiores, ac superiores gradus ejusdem probabilitatis, nequeunt non esse parvi, & exigui, adeoque nequeunt non esse tennes, quidquid sit, an sint tennes absolutè seu comparati ad alios alterius generis probabilitatis: quemadmodum in physicis gradus inferiores albedinis, caloris, aut frigiditatis, debiles sunt, exigui, ac remissi, relatè ad alios gradus altiores, aut superiores ejusdem qualitatis. Et universim ubicumque datur ratio aliqua positiva à pluribus diversæ, & inæqualiter participata, nequit non esse in illa magnum, & parvum; quia non potest

test non esse superius, & inferius, quod relatè ad superius ejusdem generis nequit non esse exiguum, ac parvum.

35. Itaque nunc directè non disputo, utrum exigua, aut tenuis probabilitas intra genus benignæ probabilitatis, sic exigua, seu tenuis, vel absolutè in se considerata, vel comparata ad aliam diversam alterius generis probabilitatis, scilicet imperfectioris, nec sufficientis ad honestè operandum: id modò unicè contendo, & ostendo, ipsam esse, re verà parvam, ac tenuem intra propriam suam rationem, videlicet in genere benignæ probabilitatis.

36. Nam, quod magnum est absolutè, vel relatè ad alia diversi generis, potest esse parvum, ac modicum in suo proprio genere consideratum. Sic mons, & in se ipso, & comparatum ad animal, aut arbo-rem, magnum quist est; cum tamen modicus sit quandoque, & exiguus, in proprio suo genere montis, juxta illud Psalmistæ. *Et Hermonium à monte modico*: similiter Pigmæus magnus est, si conferatur ad muscam, aut formicam; debilis autem, pusillus, & exiguus intra propriam suam rationem, scilicet in esse hominis. Pariter ergo rectè inter se cohærent, benignam aliquam probabilitatem ad inferiores gradus intra genus illud depressam, esse magnam, ac fortem absolutè, vel collatam ad aliam generis inferioris; & simul esse exiguam, ac tenuem intra propriam suam rationem benignæ probabilitatis.

37. Hinc argumentum, quo Recentior probabat, in ipsis terminis implicare, aliquam opinionem esse certò probabilem juxta principia benignæ sententiæ, & simul esse tenuiter probabilem: nempe quia opinio, certò probabilis fulciri debeat rationibus non tenuibus, sed robustis potiùs, ac fortibus, & quæ vires validas habeant ad resistendum contrariis rationibus: hoc, inquam,

argumentum æquivocatio est; neque enim probat esse impossibilem benignam probabilitatem, quæ tenuis sit intra genus proprium; sed ut summum, quæ talis sit, vel absolutè in se, vel relativè ad aliam probabilitatem alterius generis inferioris, de quo modò non disceptamus.

38. Enimverò, quod certa probabilitas, quam inducit benignus Probabilismus (sic enim nunc accipimus benignam probabilitatem), nec magna sit, nec fortis absolutè, & re ipsa; sed inanis potiùs, ac fallax, abundè demonstratum jam est, & abundantius adhuc demonstrabitur. Nunc autem id non agimus saltem directè, sed ab hoc præscindentes, unicè firmare contendimus, non solum opiniones probabiliter, verum etiam certò probabiles in via Probabilistarum, esse posse tenuiter probabiles, atque aded non tantum illas, ut docebat ipse Recentior, sed etiam istas absolutè damnari, ut ex dictis satis colligitur, & statim distinctius monstrandum est.

Unde à fortiori falsum esse convincitur, quod Recentior alter docebat de dubia tantum probabilitate: ad cujus argumentum potissimum, de ambiguo saltem sensu Decreti Pontificii, nonnihil etiam postea dicemus.

ARTICULUS III.

Benigna Recentiorum sententia per damnationem sententiæ benignissima videtur quoque damnata.

§. I.

Elicitur sensus legitimus prædicti Pontificii Decreti, quo damnatur sententia benignissima de tenui probabilitate.

39. **I**D verò ex dictis proclive sit. Nam, si opiniones aliquæ certò probabiles in sensu benignæ senten-

tentia possunt esse in ea ratione tenuiter tantum probabiles, procul dubio praxis ipsarum absolute damnata est. Immo non aliud Decreto illo signanter, ac directe damnatur. Ratio est: quia Decretum Pontificium id unice censetur in eo articulo directe, ac signanter damnare, quod Auctores sententiae benignissimae per illam assertionem affirmare intendebant. Quis hoc negare audeat? Quove fundamento negabitur, nisi forte cuilibet liceat Decreta Apostolicae Sedis, quatenus propriae opinioni praedjudicant, pro libitu eludere.

40. Atqui Auctores sententiae benignissimae per assertionem illam unice affirmare intendebant, licere uti qualibet opinione, tenuiter etiam probabiliter intra propriam rationem, & peculiare terminos benignae probabilitatis; hunc enim sensum, & intentionem suam adeo ipsi evidenter expresserunt, ut nemo possit de illa dubitare. Alioqui, precor, quid cavere voluerunt per verba illa, quae notanter addebant, *dummodo a probabilitatis finibus non exeat*? Cujus scilicet probabilitatis? An non benignae, quam ipsi propugnabant cum reliquis Probabilistis ex illo sibi certissimo principio, *Quisquis agit ex opinione sua libertati favente, etiam minus sibi probabiliter, dummodo verè, ac practice probabilis sit* (juxta sensum Probabilismi), *semper honestè, ac prudenter agit*? Sanè non nisi temerè, & absque aliquo fundamento sensus alius extraneus, & absurdior illis Auctoribus imponeretur. Immo, Terrillo iudice (licet non recto, ut alibi adnotavimus) nemo unquam probabile in alio sensu appellat, aut usurpat. Igitur Summus Pontifex id unice directe, ac signanter damnavit, nempe licere uti opinione, tenuiter etiam probabiliter in sensu benignae sententiae, & intra proprios terminos benignae probabilitatis.

41. Confirmatur. Auctores benignissimi ex eisdem principiis generalibus, quibus reliqui utuntur Re-

centiores, assertionem damnatam concludunt, eisdem illam rationibus probant, eisdem prorsus terminis, distinctionibus, limitationibus, & exceptionibus, constanter, & ubique utebantur, ut cuivis facile videre sit in libris, & scriptis eorum, quibus illa assertio tribuitur; nemo enim ipsorum assererat, licitum esse ad praxim deducere aliquam opinionem, quae non esset conformis rectae rationi, quae non inniteretur fundamento non levi rationis, vel auctoritatis, quae careret motivo magni momenti, contra quam esset aliquid convincens, quae non esset opinio prudens, & prudenter concepta, & alia id genus passim loquebantur, quae Auctores benigni loquuntur: dictamen autem prudens, fundamentum magni momenti, & cetera omnia exponebant juxta communem sensum moderni, atque communis Probabilismi: tum insuper in ipsa sua assertione opinionem, de qua pronuntiant, praxim ejus licitam esse, expresse cavent debere esse probabilem ab intrinseco, vel extrinseco: ac tandem (quod superfluum videri posset) in eadem sua assertione eandem conditionem, ac restrictionem iterum signatissime reperunt, ad dentes verba illa, *modo a probabilitatis finibus non exeat*.

Quo ergo fundamento dici poterit, opinionem illorum eò damnatam esse, quod assereret, licitum esse uti opinione tenuiter probabiliter in alio extraneo sensu, & exeunte à finibus benignae probabilitatis? Profectò sensus ille nimis gravis, & ultrò confingeretur, ac planè contra mentem praedictorum Auctorum clarissime manifestatam.

42. Confirmatur ulterius, & declaratur discursu illo supra jam insinuato. Vel ea benignissima opinio idèò damnata est, quia assererat, licitum esse praxim cujusvis opinionis, tenuiter etiam probabilis in sensu benignae sententiae: vel quia expresse assererat, licitum esse uti qua-

Sup. II. 1.
controv. 4.
a. 2.

libet opinione tenuiter probabili, etiam in alio sensu laxiori: vel quia, saltem expresse, assertionem non restringebat ad sensum sententiae benignae, unde saltem implicitè censebatur illam extendere ad aliud genus laxioris probabilitatis? Si primum, habemus intentum. Secundum esse evidenter falsum ipsa damnata assertio demonstrat.

43. Tertium (quod Recentioribus benignis unicè dicendum relinquatur) dici non posse, facile probatur: nam si ob eam rationem opinio illa damnata esset, eodem quoque jure, quin & potiori, damnari debuisset benigna ipsorum Recentiorum sententia, quae passim enuntiatur, atque proponitur absque aliqua restrictione, & sub terminis generalibus, prorsusque indefinitis, ut supra arguebamus; quod nanque privilegium speciale suffragatur benignis Probabilistis, ut eorum assertio illimitata, & nulla saepe modificatione restricta, intelligi non debeat illimitatè de opinione probabili, etiam in alio sensu laxiori, sed restringenda sit, & accipienda in terminis benignae sententiae; è contra verò assertio benignissima nullam possit admittere limitationem, cum tamen ipsa nimis clarè, ac distinctè significaret sensum restrictum intra fines, & terminos benignae probabilitatis?

44. Utique, si assertio benigna nullà restrictione donatà ideò non censetur exire à finibus communis, benignaeque probabilitatis, quia aliunde constat de mente Auctorum illam assertionem tenentium, quam scilicet alibi restringunt ad communem doctrinam, & sensum Probabilistarum: eodem jure assertio benignissima intelligi quoque deberet cum restrictione ad eundem sensum: immò potiori titulo, quia hujus assertionis Auctores, non solum alibi mentem suam exponunt juxta communem Probabilissimi sensum, sed insuper in ipsa sua assertione praedictam restrictionem, haud obscure si-

gnificant. Non ergo debuit, nec potuit ex hoc capite assertio benignissima damnari praè benigna assertionem Recentiorum.

45. Assertio igitur benignissima ideò absolute damnata est, non quia exiret à finibus benignae probabilitatis (quod ipsamet signanter cavebat), sed quia praxim cujuslibet opinionis probabilis in sensu benignae sententiae cum extensione omnimoda, & generaliter approbat. Unde assertionis hujus Auctores non ideò benignissimi dicti sunt, quod probabilitatem alterius generis benignioris, atque laxioris denuò conarentur invohere, sed quia summam benignitatem intra fines, & terminos moderni, atque benigni Probabilissimi signanter exprimebant, & indulgebant.

§. II.

Concluditur ex dictis, benignam quoque Recentiorum sententiam per praefatum Decretum Pontificium virtualiter saltem esse damnatam.

46. **C**oncluditur, inquam, ex dictis: nam assertio hic expressa non nisi evidens illatio est ex doctrina proximè tradita, ut ipsi Recentiores non dissitentur. Utique ipsi negare non possunt, neque re ipsa negant, sed disertè potiùs affirmant, nullam esse opinionem certò saltem probabilem in sensu benignae sententiae, idest, non tantum speculative, sed practice, & verè probabilem in quolibet gradu, etiam minimo, quae non sit recta, ac tuta regula agendi generaliter in quacunque materia, & sine ulla prorsus limitatione. Sed neque potest aliter eorum sententia subsistere; nam argumenta omnia, quibus illam suadere intendunt, vel id universaliter, ac sine ulla exceptione probant, vel nihil omnino convincunt.

47. Nam, si opinio aliqua verè, ac certò probabilis in sensu benignae sen-

sententiæ, in qua proinde tota invenitur quidditas, & essentia benignæ probabilitatis, non sit recta regula agendi, neque sufficiens ad honestè operandum, sequitur evidentè, principium illud, *Licet uti opinione minus tuta, & simul aequè, aut minus operanti probabili, dummodò verè, ac practicè probabilis sit* (quod ipsa est benigna sententia) sic indefinitè prolatum, & nulla coarctatum limitatione absolute, & simpliciter esse, falsum. Unde oportebit, ut Recentiores certum aliquem modum illi præfigant, & ut designent nobis determinatum aliquem gradum, infra quem probabilitas depressa intra terminos proprios benignæ probabilitatis, non sit recta regula agendi, neque sufficiat ad honestè operandum.

48. Quem verò designabunt, aut ex quibus principiis? Profectò nulum poterunt, nisi tota semel soluta mirifici artificii compage, cuncta principia sua evertendo, terminos repugnantes implicando, ac demùm sibi ipsis passim, & millies contradicendo. An non in terminis ipsis implicat, aliquam opinionem esse verè probabilem in via Probabilistarum, & non esse dictamen verè prudens? Nunquid non evidens contradictio est agere quem ex pratico dictamine prudentiæ, & simul malè, & imprudenter agere?

49. Sed enim quid moremur? Vel Recentiores per suam benignam sententiam approbant, tanquam verè probabiles, adeoque, tanquam rectam agendi regulam, aliquas opiniones verè improbables, scandalosas, & perniciosas, proptereaque damnabiles, ac de facto damnatas ab Ecclesia; vel nullas ejusmodi approbant, post damnationem saltem ipsarum? Primum patet dici non posse à viris orthodoxis, ac piis. Si verò secundum dicatur, ut dici sine optione debet: ergo juxta Probabilistas in ipsis terminis debet implicare, aliquam opinionem esse verè probabilem in sensu benignæ sententiæ, &

simul esse verè absolute improbabilem, scandalosam, ac perniciosam, & ut talem damnatam, aut damnabilem. Quid evidentius? Profectò, si quis negat, vel abjurat simpliciter Probabilissimum, vel certè terminos non intelligere videtur.

50. Tum sic. At constat (datà semel hypothesi, ad quam coguntur Probabilistæ) aliquas opiniones verè, ac certò probabiles in sensu benignæ sententiæ, non esse verè absolute probabiles; sed potius verè esse, scandalosas, & animabus in praxi perniciosas, proptereaque de facto ab Ecclesia damnatas, nempe opiniones tenuiter probabiles; quas nimirum, & esse necessariò admittendas intra terminos proprios ipsius sententiæ benignæ, & simul per Decretum Pontificium, quo damnatur articulus de praxi tenuis probabilitatis: directè, atque signanter esse damnatas, satis à nobis ostensum est. Ergo benigna Recentiorum sententia, quæ ejusmodi opiniones approbat, tanquam verè probabiles, adeoque, tanquam rectam agendi regulam, eodem Pontificio Decreto virtualiter saltem damnatur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Recentiorum argumenta.

§. I.

Ad argumentum secundum Recentioris propositum ad articulum primum.

51. **I**llud verò mirabilem, ac plannè prodigiosam doctrinam continet, nimirum immoderatam novi Probabilissimi benignitatè, quæ legem Dei odiosam, adeoque restringendam, ducit, & dicit, ut in omni dubio morali libertatem agendi quidquid libeat, atque adeò exemptionem ab ipsa lege, hominibus indulgeat, & statuat. Odiosam puta

be.

benignitatem istam, qui legem Dei non oderit, facile judicabit.

52. Porro opiniones tenuiter probabiles in sensu benignæ sententiæ indubitanter esse damnatas, tanquam scandalosas, ac perniciosas, nec aliter exponi, nisi importunè, ac violenter, posse Decretum Apostolicæ Sedis, quo praxis tenuis probabilitatis damnatur, luculenter, ut reor, & solidè in superioribus ostensum est. Quare argumentum Recentioris in primis assumit manifestè falsum, adeoque nihil posse rectè concludere, quamvis principium illud reflexum, ex quo Recentior argumentatur (nimirum, quod in dubio de sensu Decreti damnantis nulla opinio damnata censeretur debeat, sed probabilis potius, ut erat antea, & immunis ab omni suspitione, vel notâ) verum foret; quod tamen, quam longissimè abest à veritate.

53. Enimverò principium illud esse falsum, & à sana doctrina alienum, convincitur, non modò ex generali, ac certa doctrina, quam lib. præced. firmavimus, & in secunda nostri Operis parte ex multis decisionibus Juris Canonici uberius sumus comprobaturi, videlicet, quod in dubiis conscientiæ tutiorem sententiam tenere debeamus; sed etiam specialiter in præsentia materia.

54. Utrique dubitare, an aliqua moralis opinio damnata sit re ipsa, nec ne, tanquam scandalosa, & perniciosa in praxi, per Sedis Apostolicæ sententiam infallibilem, est dubitare, an praxis illius sit re ipsa pestifera, & exitialis, an potius sana, tuta, & innoxia? In isto verò dubio quis dicat favendum esse ejusmodi opinionibus, & Auctoribus illas docentibus, veluti reis in judicium vocatis, & pronuntiandum semper contra Decretum Apostolicæ Sedis, veluti contra legem odiosam, & omnimodis restringendam? Nulla profectò iniquior, & indignior existimatio.

55. Nempè, si opinio illa, de cu-

jus damnatione dubitatur; damnata sit re ipsa, & pronuntiatur à damnatione immunis, adeoque verè probabilis, & tuta, favetur morali doctrinæ pestiferæ re ipsa, & insidians conscientiis hominum in veram ipsorum perniciem: si autem sit re vera à damnatione libera, & dicitur cavenda, ac vitanda tanquam doctrina dubia, & suspecta in reverentiam Decreti Apostolici curantis animarum salutem ex pastoralis sollicitudine, & providentiâ verè paternâ præcaventis pericula conscientiarum, restringitur tantillam libertas nostra citrà omne aliud incommodum. Hæc sunt extrema, inter quæ versamur, & hæc sunt, quæ in hoc dubio imminet utrinque pericula. Et tamen, cum utrunque nequeat vitari, sed alterutrum sit omnino eligendum, pronuntiatur, posterius omnino esse vitandum, & prius illud esse amplectendum. O benignam Theologiam Recentiorum! O mirum patrocinium libertatis humanæ! Nonne tanta fallacis, & noxiæ libertatis sollicitudo veræ salutis dispendium est?

56. Itaque nos non volumus, ut moralis opinio, de cujus damnatione dubitatur, dicatur absolute, ac directè damnata, nam hoc non nisi temerè, sed solum ne dicatur probabilis, aut tuta, proindeque, ut dicatur periculosa, & omnino fugienda: ad hoc enim non est necesse, ut certa sit ipsius damnatio, sed sufficit, quod operans prudenter judicare non possit, illam esse doctrinam sanam, & immunem ab omni damnatione; sicut ægrotus, si prudens sit, & verè amet salutem corporis, non solum abstinere à cibo, quem noxiam esse judicat, & à medico sibi prohibitum, verum etiam ab illo de quo dubitat, an sibi noxius, & prohibitus sit. Utrique moralis opinio dubia, ac suspecta de damnatione, non potest esse operanti probabilis, atque adeo nec tuta regula agendi.

57. Ubi notanda est Recentioris

Q9

con-

contradictio. Ipse nanque fatetur, & supponit, opinionem moralem non probabilis saltem, sed dubiæ tantum probabilis, non esse rectam conscientiae regulam; immò verò praxim ipsius directè, atque signanter esse damnatam sub memorato articulo de praxi tenuis probabilis. Aliunde verò docet, opinionem, de cuius damnatione dubitatur, hoc ipso non censendam damnatam, & immunem ab omni nota, adeoque rectam agendi regulam, perinde ac erat ante damnationem.

58. Quid ergo? opinio, de qua dubitatur, utrum re ipsa damnata sit, potest non esse dubiè probabilis? Equidè dubitare, utrum aliqua opinio damnata sit per præfata Decreta Pontificia, est dubitare, an sit scandalosa, & animabus in praxi perniciosa. Stante verò hoc dubio, potest ne opinio aliqua probabilis, & tutæ censeri? Quis annuat? Nunquid tutum, ac probabile est approbare, & amplecti, quod nescias, an perniciem animabus sit allaturum? Sunt ergo apertè secum pugnancia illa Recentioris asserta.

59. Nec exemplum productum de delicto, vel reo dubio, aliquid probat. Nam in dubio delicti reus absolvitur, hoc est, non condemnatur, neque punitur (saltem penam ordinariâ); quod est æquissimum, & tutissimum iudici, ne fortè puniat hominem innocentem: non tamen idè ipsum innocentem pronuntiat, quin neque potest, sed solum non convictum, quæ valdè inter se differunt, ut nemo ignorat. Hinc verò quid deducere licet ad propositum Recentioris? Planè nihil, nisi evidentem assertionis ipsius falsitatem?

Patet ergo, principium illud reflexum, ex quo Recentior argumentatur, esse falsum, & à sana doctrina alienum.

§. II.

*Ad aliud argumentum vulgare
eiusdem, & aliorum Recentiorum.*

60. **H**aud minùs verò exorbitat à veritate, & ab omni sana doctrina, quod hic idem Recentior non semel reperit, & alii etiam non nunquam usurpant: nempe, Summos Pontifices, dum alias opiniones damnare, si benignam sententiam damnabilem esse censuissent, non omisiuros ipsam quoque damnare: maximè, cum non posset de illa sæpè sermo nõ incidere, & occasio peropportuna, ut quando damnaverunt hunc eundem articulum, de quo modò differimus, & alios similes inducetes nimium abusum benignæ probabilis. Igitur, eò ipso, quòd illam non expressè damnarunt, tacitè saltem significare voluerunt, eam esse doctrinam nullà dignam censurâ, sed innoxiam, tutam, & sanam. Tantum igitur abest, ut benigna sententia ex præfatis Decretis Pontificiis concludi possit virtualiter damnata, ut potius ex eisdem concludatur, ab omni nota, & suspitione libera, & implicite saltem approbata.

61. Vulgarem hunc discursum millies audiui; sed ab hominibus levioris notæ, & qui vulgaria quæque sine examine ullo, & suscipiant, & proferant, pro sustinendo suo, quem amant, sed non cognoscunt, Probabilissimo. Miratus verò sum non mediocriter, dum illum in laudato Recentiore, homine non indocto, haud semel iteratum inveni. Porro argumentum hoc nimis absurdum videtur, cum iidem ipsi Pontifices per sua memorata Decreta illud clarè, ac signanter reprobaverint, & consequenter omnem occasionem, omnemque ipsius excusationem præciderint.

62. Notorium est, Alexandrum VII.

VII. in suo priori Decreto damnasse hunc articulum ordine 27. Si *liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constat, rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.* Insuper Innocentius XI. in ipsa præfatione Decreti sui signanter, & expresse declarat, intentionis suæ non esse alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet, & ex quacunque parte exhibitas, vel exhibendas, ullatenus approbare. Quam igitur, post hæc, excusationem habere poterit, qui benignam sententiam ex eo arguerit non esse damnabilem, immò à Sede Apostolica tacite saltem esse approbatam, quòd per memorata Decreta expresse rejecta non sit, aut cum aliis damnatis opinionibus aliquà censurà notata?

63. Cæterum præscindendo ab his expressis Summorum Pontificum protestationibus, aut declarationibus, quis Theologus cordatus ferò arguere potest, aliquam opinionem moralem esse verè probabilem, tutam, ac sanam, ex eò solum quod à Sede Apostolica patienter tolleretur (etiam per multum temporis), aut expresse non rejiciatur? Nemo profectò ignorat, plurimas opiniones in materia fidei, & morum, post diuturnam earum tolerantiam, damnatas tandem esse, & à fidelium praxi proscriptas, tanquam doctrinas pravas, & noxias. Nemo item audebit affirmare, aliquas opiniones, etiam antiquas, quæ modò permittuntur, & tolerantur, non posse tandem aliquando damnari, & à tota Ecclesia proferibi. Quid ergo? Et illæ ante damnationem, & istæ interim, dum non damnantur, hoc ipso verè sanæ, probabiles, & tute sunt? Hoc ipso tacite approbari censetur ab ipsa Apostolica Sede? Quis dicat? Alioqui Summi Pontifices non nisi falsò poterunt affirmare, illas se ab Ecclesia proscribere, & à fidelium praxi prohibere, eò quòd pravae, ac noxiae moribus Christianis sint, &

animarum salutis perniciose.

64. Enimverò Ecclesia Catholica sinceritatem moralis doctrinæ ardentè quidem amat, & sollicitè semper procurat. Sed zelum habet prudentem, & verè secundum scientiam, quo Magistri divini sui monitis salutaribus informata novit patienter sinere, ut zizania inimici hominis (idest, dæmonis, ut exponitur Math. 13. passim, immò & exposuit Dominus ipse) simul cum ipso tritico crescant, donec tempus advenerit opportunum eradicandi illa, nullo, vel minimo, tritici detrimento. Interim verò quandiu non eradicat, non ideo illa tanquam triticum probat (neque enim potest improbanda probare); sed ex tunc potius triticum in horrea sua tempore suo congregandum decernit, zizania verò in ignem destinat, ac reservat.

65. Ubi per occasionem notanda est, & maximè abservanda, quædam doctrina Doctoris Maximi, optimam reddentis rationem patientiæ, & providentiæ Patris familias in eradicandis zizaniis: *Inter triticum* (inquit), *& zizania, quod appellamus lolium, quandiu herba est, & nec dum calamus venit ad spicam, grâdis similitudo est, & in discernendo nulla, aut difficilis distantia.* Ob id nimirum jussit Pater familias, ut tempus melius expectaretur, ut ex spica, (videlicet ex fructu) appareret clarum discrimen, & fallax evanesceret similitudo. Nihil illustrius, nihil efficacius contra modernum Probabilissimum, aut quod magis confirmet veritatem nostræ sententiæ, discriminèque, quod supra reddidimus nostræ à benigna probabilitate.

66. Urique per zizaniam, & per triticum, intelligi non tantum Ecclesiæ homines bonos, & malos (ut Dominus exposuit), verum etiam doctrinam malam, & bonam, per quam scilicet homines ipsi fiunt boni, vel mali, certum, & obvium est ex sacris interpretibus. En igitur, doctrina quæque moris, si falsa sit re-

Qq 2 ipsa

ipsa, etiam si veræ simillima sit, adeo ut ab illa discerni non possit, non verè triticum, sed zizania est, neque Christum, sed dæmonem habet auctorem, neque probos, sed pravos homines facit, nec aliquando à Domino probatur, aut recipitur, sed cum ipsis pravis hominibus tempore suo projicienda est. Hæc Domini doctrina. Quid igitur dicemus de moralibus opinionibus, quæ cum sint minùs tutæ; non tantùm coram Deo, sed & apud nos, falsæ sunt, vel saltem falsis similes æquæ, aut magis, quàm veris, quales sunt opinioniones æquæ, aut minùs probabiles? Quid denique de sententia benigna omnes opinioniones hujusmodi generaliter approbante, & ut tutam, ac rectam, agendi regulam statuente?

67. Hoc argumentum nobis sufficiens alibi prosequendum leviter hic adumbrasse sufficiat. Et sufficiet opinor ei, qui sincero, & attento animo vim nostræ consequentiæ perpenderit. Quod si Probabilistis non sufficiet, ut aliquando tandem desistant ab irritò suo conatu faciendi homines bonos per doctrinas malas, & falsas, interim dum plura nondamus, audiant saltem hic Augustinum: *Quoniam in doctrina bona, & bonus potest esse, qui audit, & facit, & malus, qui audit, & non facit: in doctrina verò mala, & qui eam veram putat, quanvis ei non obtemperet, malus est, & qui obtemperat, peior est.* Vide, Lector, & confer accurate, quid sit error moralis in Theologia Magni Augustini, & quid in Theologia benigna: nam utra ex illis sit præferenda, consideratione non eget. Sed jam ad propositum nostrum, siquid tamen ab illo digressi sumus.

Nullum igitur possunt Recentiores pro benigna sua sententia probabile argumentum desumere ex eo, quod à Sede Apostolica hucusque tolerata sit, aut expressè non sit damnata; quid enim hoc argumentum probet, affatim, ut existimo, patet ex dictis.

68. Accedit, quod non solum nulla ratione probata sit: immò verò non paucis, nec levibus indicibus compertum est, ipsam Christi Vicariis admodum displicuisse, ut vix indignationis Apostolicæ Sedis evadere, fulmen potuerit, *incertum, quanto tempore permansura esset intacta*, de quo non nihil supra, & mox etiam plura dicemus. Sup. art. 2. §. 1.

69. Tandem præter hæc omnia ex ipsis Pontificiis Decretis, quibus aliæ opinioniones confixæ sunt, rectè concludimus non unico argumento illam esse, saltem virtualiter, positivè quoque damnatam. Et nunc quidem ex damnatione tertiū hujus articuli de praxi tenuis probabilitatis hoc ipsum efficaciter ostendimus. Nam quod damnetur praxis cujusvis opinionis, tenuiter tantùm probabilis generaliter in quacunque materia, & in terminis propriis benignæ probabilitatis, nec alius sit Decreti Pontificii legitimus, ac proprius sensus, solidè, ut reor, monstratum est: nec Recentiores ipsi dissentunt, nec in principiis Probabilistarum potest in quæstionem vocari, ut nuper ex præmissis legitimè deducebamus. Sup. art. præced. §. ult.

§. III.

Frustra argumentum contra nos retorquetur.

70. **V**erùm & hoc argumentum nostrum contra sententiam nostram retorquere molitur prior ille Recentior supra laudatus. Nempè probabiliioritas moralis opinionis, quam nos adstruimus conscientie regulam, admittit etiam magis, & minùs, neque in indivisibili consistit: ergo opinio probabilis in via nostra (idest, probabili contrariâ) potest esse minùs probabilis comparativè ad aliam opinionem in eadem via probabilem.

71. Hinc verò, si quid valet discursus noster, quem contra Recentiores expendebamus, infertur evidens.

Aug. II.
de Fide, &
operi. c. 27.

Sup. art. 2.
§. 2.

deuter, in via quoque nostra necessa-
rio admittendas esse opiniones re-
nuiter, aut exigue probabiles, quid-
quid sit, an quæcunque probabilitas
nostra sit absolute magna in se, & ex
suo genere, vel comparata ad aliam
probabilitatem inferioris alterius
generis. Vel igitur hæc tenuis pro-
babilitas damnata quoque est; & sic
sententia nostra damnationem non
fugit: vel si dicatur non esse damnata,
eo quod tenuis absolute non sit, sed
ex propria sua ratione probabilitas
vera, & absolute solida, ac magna;
tantundem dicunt Probabilistæ: un-
de benigna ipsorum sententia hoc
saltem argumento nostro non recte
concludetur damnata.

72. Retorsio hæc, prioris argu-
menti retorsioni similis est, simili-
que æquivocatione laborat. Libuit
tamen illam producere, nequid vi-
deamur dissimulare, quod Recentio-
res possint utcunque ad argumentum
nostrum reponere.

Breviter ergo dicimus, quod
supra jam expositum manet, proba-
bile in nostris principiis nihil aliud
esse, quam verum, non quidem
scientificè, aut evidenter cognitum,
sed opinativè duntaxat, & per judi-
cium absolute fallibile; non tamen
inconstans, ac fluctuans, sed firmum,
& quodammodo immobile morali
quadam immobilitate: hoc est, post
sufficietem veritatis indaginem con-
ceptum citrà omnem inordinatam
affectionem ex motivis, vel unice ve-
rosimilibus, vel sensibilibus verosi-
milioribus, & notabiliter præpon-
derantibus oppositæ partis motivis.
Unde patet, probabile in via nostra
quoad rectum, & substantiam suam,
consistere in indivisibili, in ipsa scilicet
reali veritate, quæ non admittit
magis, & minus.

73. Fatemur quidem fallibilita-
tem, seu certitudinem imperfectam,
quæ affectio quædam est, & modus
judicii probabilis, esse posse mayo-
rem, aut minorem: atque adeo ex
hoc capite non abnuimus, unam

opinionem probabilem esse aliâ pro-
babiliorem; quia non omnis assensus
verus æquali certitudine, aut firmi-
tate, intellectum determinat, & ad-
hærere facit objecto; sed majori, aut
minori pro ratione motivi magis,
vel minus de se fallibilis, magis, vel
minus perfecte cogniti. Consequen-
ter non diffitemur, etiam in via no-
stra inveniri opiniones ex modo suo
tenuiter probabiles comparative ad
alias probabiliores intra terminos
propriis, veræ, ac legitime pro-
babilitatis.

74. Verum quid inde? Profectò
praxim hujus, tenuis, sed veræ pro-
babilitatis, nullo probabili funda-
mento affirmari potest damnata, ne-
que argumentum nostrum contra
ipsam aliquam, vel levissimam, vim
habet. Utrique probabilitas ista ex se,
& ex proprio genere suo, solida, ac
vera probabilitas est, ut Theologi
omnes Catholici sine dissidio ullo
fatentur. Immo Probabilistis Recen-
tioribus propterea tantopere displicet,
tanquam regula exacta, & neces-
saria ad honestè agendum, quia ni-
miùm ipsis stricta videtur. Præterea
ab ipsa Sede Apostolica videtur non
obscure approbata per dānationem
sententiæ nimis rigidæ aliquorum
Tutoristarum damnantium praxim
omnis opinionis probabilis, & exi-
gentium ad honestè operandum ju-
dicium absolute certum, & evidens:
quæ sententia his verbis expressa, *Non
licet sequi opinionem vel inter proba-
biles probabilissimam*, est articulus
tertius ab Alexandro VIII. damnatus
in supra memorato Decreto.

75. Denique (quod, vel unice,
sufficit) nemo ex illis Auctoribus, qui
docuerunt articulum damnatum de
praxi tenuis probabilitatis, loqueba-
tur in sensu nostro, cum nemo illo-
rum esset Antiprobabilista, seu no-
stræ sententiæ professor, ut pater ex
scriptis ipsorum. Quo ergo funda-
mento credere quis, aut suspicari
possit, Decretum Pontificium attrin-
gere tenuem hanc nostram probabi-

lita-

litatem? At nulla ex his rationibus, sed oppositæ omnes, procedunt de benigna Recentiorum sententia, ut ostensum à nobis est: igitur sola hæc

ex prædicto Decreto legitimè damnata concluditur, nec argumentum nostrum jure aliquo potest, contra sententiam nostram inflecti.

CONTROVERSIATERTIA.

Ex eodem Decreto Innocentii XI. dam. tantis secundum articulum de Judice judicare potente secundum opinionem minùs probabilem, validum argumentum conficitur contra Probabilissimum Recentiorum.

Articulus ille damnatus his verbis reperitur expressus, *Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.* Jam, quod novellus Probabilissimus cum istius articuli damnatione, apertè quoque pugnet, multipliciter demonstramus.

ARTICULUS I.

Status controversiæ ante Decretum, & origo opinionis hic damnatæ, cum quadam reflexione notanda.

§. I.

Quid olim de re ista Theologi senserint?

1. **Q**uæstionem de opinione, qua judex uti debeat in ferenda sententia judiciali, sicut & alias plures quæstiones antiquæ Theologiæ non cognitæ, protulit nova Theologia Recentiorum; vix namque, aut ne vix quidem ante natum modernum Probabilissimum Theologus aliquis dubitaverat, aut in quæstionem unquam adduxerat, utrum judex in dubiis juris, aut facti, in quibus varia utrinque argumenta sunt incertam veritatem reddentia, definitam sententiam ferre posset pro parte minùs apud se verosimili, aut sibi absolutè non vera.

2. Et quis, precor, quæstionem specialem de re ista ferè moveret, nisi in mundum venisset Probabilissimus, cum omnia simul jura, naturale, divinum, & humanum, ubique clament judicis munus esse lites, & dubia exorta decidere per veritatis manifestationem, & jus, quod si-

bi competit, rectè, ac fideliter unicuique tribuendo? Id enim verò ipso rationis lumine persuasum semper firmiter fuit cunctis etiam barbaris gentibus, apud quas nullus judex profiteri non erubesceret, quod in aliqua causa sibi proposita definitam sententiam protulisset, quam veram ipse non existimasset. Id passim Deus in Scripturis suis deposcit ab humanis judicibus, quos etiam severè arguit, & terribiliter sapienter reprehendit, eò quòd in judicio veritatem non teneant. Id demum jus humanum utrumque, Canonicum scilicet, & civile, multis sanctionibus præscribit, ac docet, non quasi novam aliquam legem instituens, sed quasi veritatem omnibus notam, & ipsam naturalem aequitatem appellans.

3. Caterùm, ubi primùm Probabilissimus recens antiquis Theologis pariter inauditum incepit caput attollere, & novum in scholas Catholicas opinandi modum invehere, extemplo pariter caput dubitari, & acriter utrinque contendì de veritate hac, ad id tempus ultrà omnem quæstionem constituta. Et quidem ore me-